

Предварителна информация: инвестиране в децата на България

03.10.14

В този документ се предоставят ключови данни, свързани с конференцията „Инвестиране в децата на България: инструменти на ЕС и възможности за финансиране“, която ще се проведе в ХХХ.

Повечето данни и графики се посочват в публикувания наскоро доклад „Социална Европа: много начини, една цел“ на Комитета за социална закрила (2013 г.) (19/03/2014), който може да се види [тук](#) (вж. стр.185 за фиша на България).

Могат да се намерят също така в Евростат, конкретно в раздели [„доходи, социално приобщаване и условия на живот“](#), [„пазар на труда“](#) и [„социална закрила“](#).

1. Детска бедност и социално изключване: основни цифри

Детска бедност и социално изключване: тенденции и домакинства в риск – децата са по-застрашени от бедност и социално изключване, отколкото общото население на България. Освен това те са силно засегнати от кризата: делът на децата в риск от бедност и социално изключване¹ се увеличава от 44.2 % на 52.3% в периода 2008 - 2012 г. (в сравнение със средната за ЕС стойност от 28.1%). По-конкретно (данни от 2012 г.):

- 28.2% от децата са в риск от бедност² (средно за ЕС: 20.8%).
- 46.6% от децата живеят в силни материални лишения³ (средно за ЕС: 11.8%)
- 16.2% от децата живеят в домакинства с много нисък трудов интензитет (средно за ЕС: 9%)

Домакинствата с един родител и големите семейства са изправени пред съществен и увеличаващ се риск от бедност: съответно 42.5% и 61%.

Бедност сред работещите семейства – рискът от бедност сред работещите е по-голям при домакинствата със зависими деца - 9.8%, в сравнение с 4,8% при домакинствата без зависими деца, но остава 20.3% при домакинствата с един родител.

Участие на жените на пазара на труда – ръстът на заетост сред жените на възраст 20-64 г. (60.7%) е по-нисък от средния за ЕС (62.5%). Въздействието на майчинството върху заетостта⁴ е 4.7%.

Ролята на социалната закрила и семейните помощи – като цяло социалната закрила има доста голямо (макар и отслабващо) въздействие върху намаляването на

¹ Този индикатор отговаря на сумата от децата, които са: в риск от бедност, живеят в силни материални лишения или в домакинства с много нисък трудов интензитет.

² Т.е. живеят в домакинство с доход под 60% от националния медианен доход.

³ Напр. в домакинство, което не може да си позволи поне 4 от следните неща: 1) да посрещне неочаквани разходи; 2) едноседмична ваканция веднъж годишно далеч от дома; 3) да плати натрупани дългове; 4) ястие с месо, пиле или риба през ден; 5) да поддържа дома достатъчно отоплен; 6) пералня; 7) цветен телевизор; 8) телефон; 9) личен автомобил.

⁴ Разликата (в процентни пунктове) в ръста на заетостта (възрастова група 20-49 г.) без наличие на никакво дете и при наличие на дете на възраст 0-6 г.

детската бедност (разликата в ръста на детската бедност преди и след социални трансфери – изключвайки пенсиите - е 21.4 % на фона на средна за ЕС стойност от 39.4%). Сред различните инструменти за социална закрила, разходите за семейна политики са под средното за ЕС (1.3% от БВП, средно за ЕС 2.2%) и имат сравнително слабо въздействие върху намаляването на детската бедност.

Услуги за ранно детско образование и грижа – едва 7% от децата под 3-годишна възраст са във формална грижа за деца (средно за ЕС: 30%) и само 60% от децата между 3 г. и задължителната училищна възраст. Съгласно Европейското проучване на качеството на живот⁵ от 2012 г., родителите срещат трудности при използването на грижата за деца, 49% имат оплаквания от липсата на тази услуга, 55% от цената ѝ, 33% от началното работно време и 20% от качеството. Тези резултати са близки до средните за ЕС.

2. Политики на ЕС

2.1. „Европа 2020“: призив за подобряване на достъпа до грижата за деца и социалните трансфери

Препоръката относно България, приета от Европейския съвет през юни 2014 г.⁶, призовава България, освен всичко друго:

- Да разшири обхвата и ефективността на активните политики по заетостта с цел повишаване на способността им да откриват работници с подходящ профил и да достигат до нерегистрираните млади хора, които нито работят, нито учат или се обучават, в съответствие с целите на Гаранцията за младежта. Да повиши ефективния обхват на обезщетенията за безработица и социалното подпомагане и техните връзки с мерките за активизиране. Да извърши широкообхватен преглед на минималните осигурителни прагове, за да гарантира, че системата не оскъпява прекалено наемането на нискоквалифицирани лица. Да изготви след консултации със социалните партньори прозрачни насоки за изменение на законоустановения размер на минималната работна заплата, като се отчита въздействието ѝ върху трудовата заетост и конкурентоспособността. С цел намаляване на бедността, да подобри допълнително достъпността и ефективността на социалните услуги и трансфери за децата и възрастните хора.
- Да приеме Закона за училищното образование и да продължи реформите в областта на професионалното и висшето образование, за да се увеличат нивото и адекватността на уменията, придобити на всички равнища, като същевременно насърчава партньорствата между образователните институции и деловите среди с оглед резултатите да отговарят по-добре на потребностите на пазара на труда. Да повиши качеството на институциите за професионално образование и обучение и да подобри достъпа до учене през целия живот. Да увеличи усилията за подобряване на достъпа до качествено приобщаващо предучилищно и училищно образование за децата в неравностойно положение, в частност ромите, и да прилага стриктно правилата, които обвързват плащането на детски надбавки с участие в образованието.

⁵ <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1264.htm>, вж. стр. 124

⁶ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ecofin/143710.pdf

2.2. Структурни и инвестиционни фондове

Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) са основният финансов стълб, предоставен от Европейския съюз за изпълнение на препоръките на ЕС 2020.

За програмния период 2014-2020 г., определените за България ресурси от структурните фондове възлизат на 5.1 млрд. евро⁷. България взе решение да увеличи националния дял в ЕСФ над минималното ниво, което трябва да се спазва, до 29.9%, което възлиза на 1.521 млрд. евро. Минимум 20% от ЕСФ ще трябва да се заделят за интервенции по тематичната цел, посветена на социалното приобщаване.

Регламентите за ЕСИФ⁸ предвиждат няколко тематични цели (ТЦ) и инвестиционни приоритети (ИП), свързани с децата:

- ТЦ 8 „насърчаване на устойчива и качествена заетост и подкрепа за мобилността на работната сила“, конкретно чрез ИП на ЕСФ за подпомагане на съвместяването на професионалния с личния живот;
- ТЦ 9 „насърчаване на социалното приобщаване, борбата с бедността и всяка форма на дискриминация“ чрез следните ИП:
 - (i) Активно приобщаване, включително с оглед насърчаване на равните възможности и активното участие и по-добрата пригодност за заетост;
 - (ii) Социално-икономическа интеграция на маргинализирани общности като ромите;
 - (iii) Борба с всяка форма на дискриминация и насърчаване на равните възможности;
 - (iv) Повишаване на достъпа до услуги, които са на достъпна цена, устойчиви и висококачествени, включително здравни и социални услуги от общ интерес;
 - (v) Насърчаване на социалното предприемачество и на професионалната интеграция в социалните предприятия и насърчаване на социалната и солидарна икономика с цел улесняване на достъпа до заетост.
- ТЦ 10 „инвестиции в образованието, обучението и професионалното обучение за придобиване на умения и ученето през целия живот“.

2.3. Фонд за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица (FEAD)

Фондът за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица (FEAD) подкрепя действията на страните от ЕС за предоставяне на материална помощ на хората, които имат най-голяма нужда от нея. Това включва храна, дрехи и други основни стоки за лична употреба, например обувки, сапун.

Материалната помощ трябва да върви ръка за ръка с мерки за социално приобщаване, като насока и подкрепа за извеждане на хората от бедността.

Националните органи могат да подкрепят и нематериалната помощ за най-нуждаещите се, за да им се помогне да се интегрират в обществото.

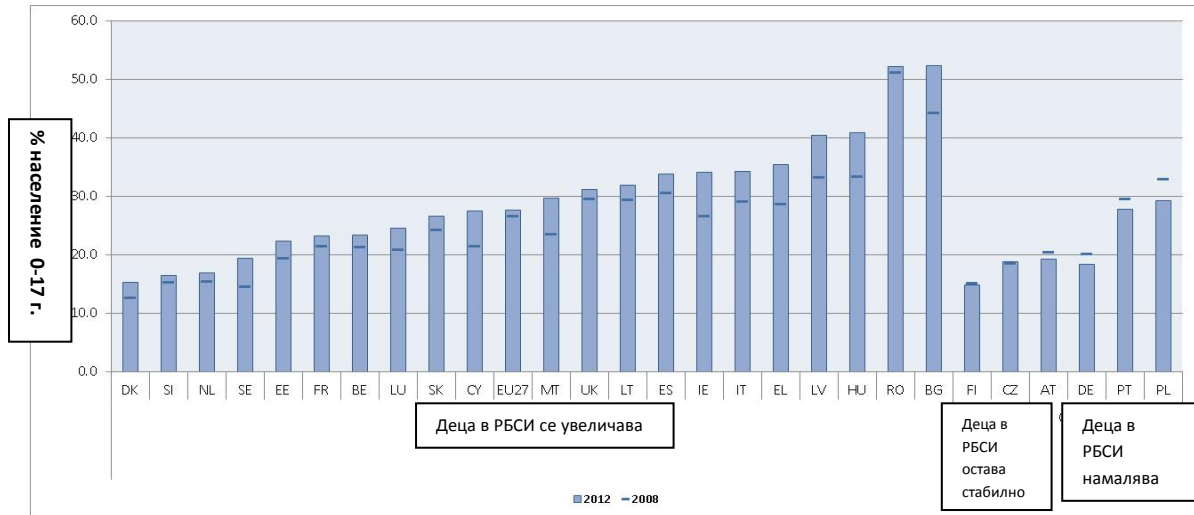
Определеният финансов ресурс от FEAD за България е в размер на 104.8 млн. за програмния период 2014-2020 г.

⁷ Тук не се включват определените средства за инициативата за младежка заетост. (567 511 248 евро)

⁸ Регламент (ЕС) № 1303/2013 Регламент (ЕС) № 1301/2013 Регламент (ЕС) № 1304/2013 Регламент (ЕС) № 1305/2013 – Официален вестник на Европейския съюз L 347/2013 - OJ L 347, 20/12/2013 - <http://new.eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L:2013:347:TOC>

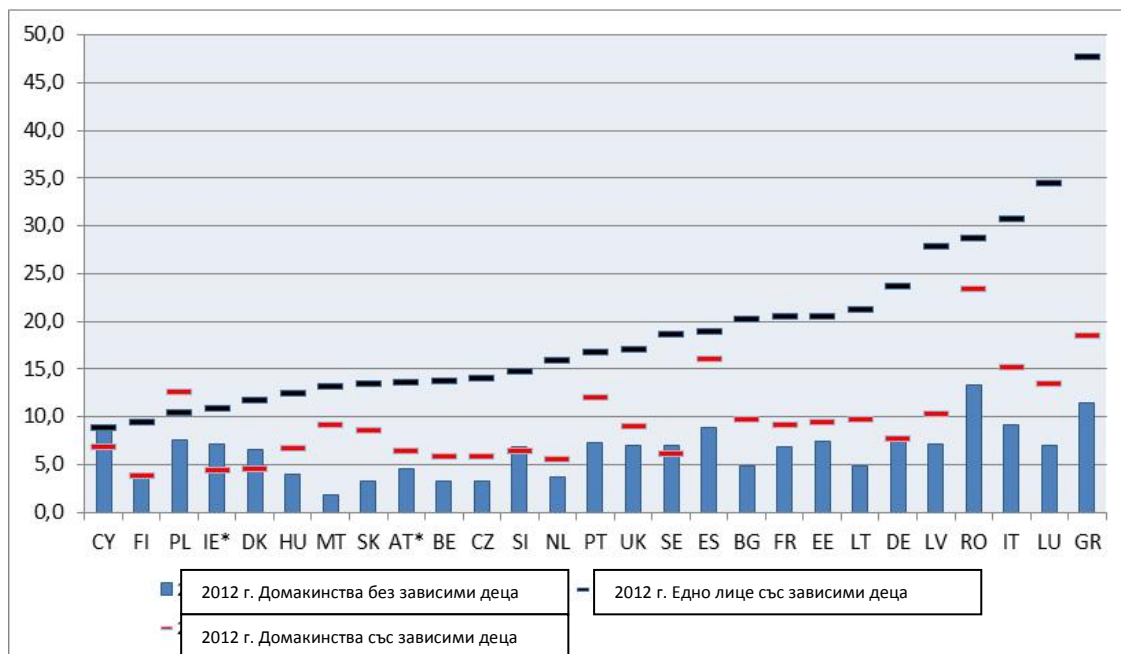
3. Някои обобщени данни на ЕС

Еволюция на процента деца в риск от бедност или социално изключване (0-17 г.) между 2008 г. и 2012 г.

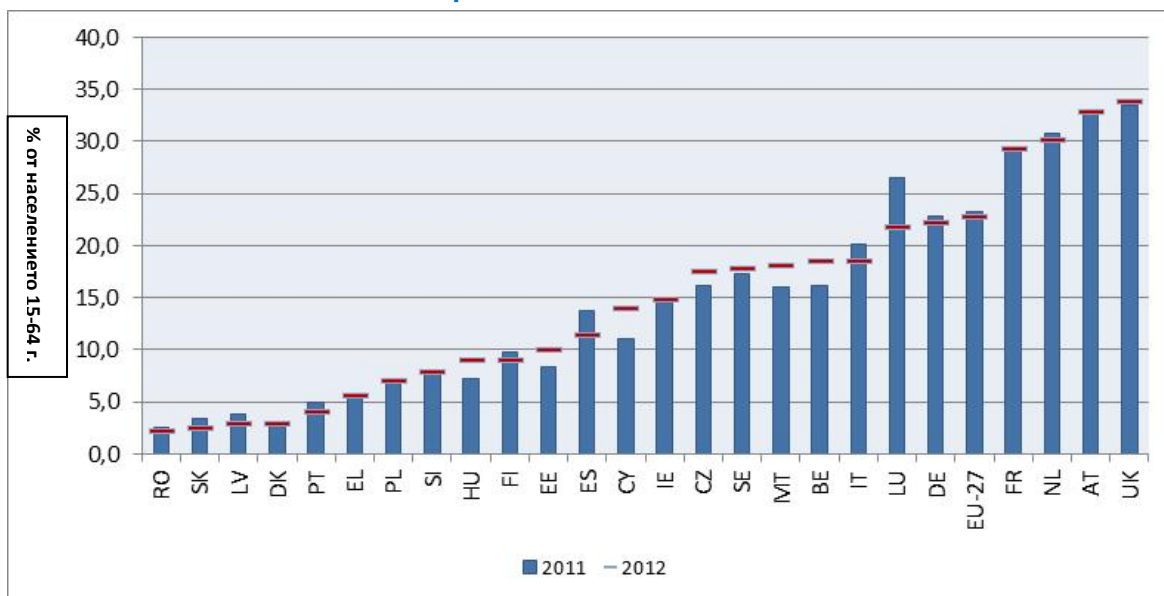

Източник: Евростат (EU-SILC), няма данни за 2012 г. за BE, IE, AT, UK

Риск от бедност сред работещите за различните видове домакинства, 2012 г.

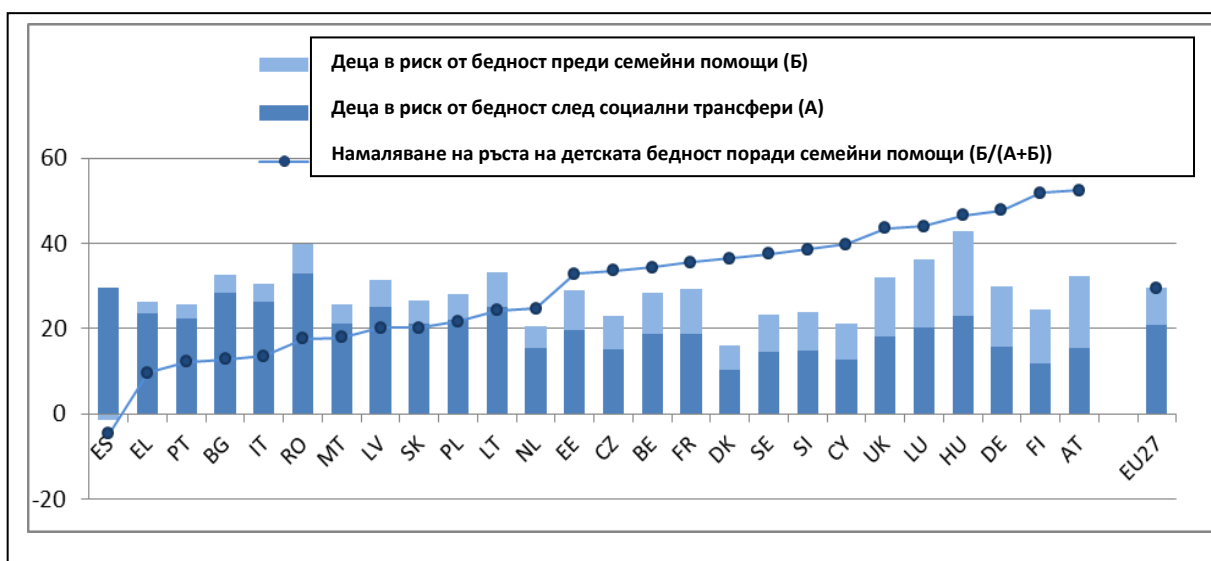

**Заетост на непълно работно време на населението (15-64 г.)
поради гледане на деца или отговорности към недееспособни
възрастни, 2011 – 2012 г.**

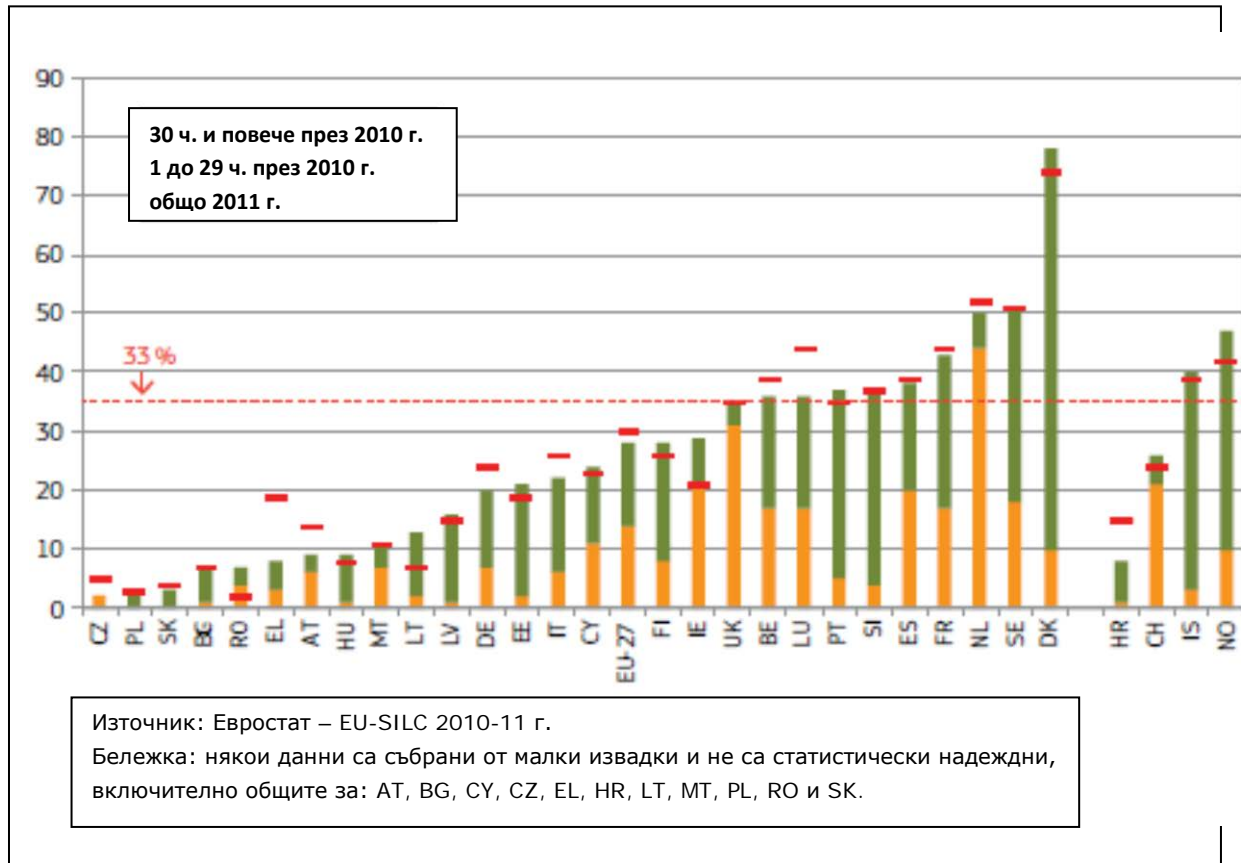
Източник: Евростат (EU-LFS), бележка: няма данни за 2011 г. и 2012 г. за BG, LT

**Ефект върху намаляването на бедността на семейните помощи при
деца на възраст 0-17 г.**

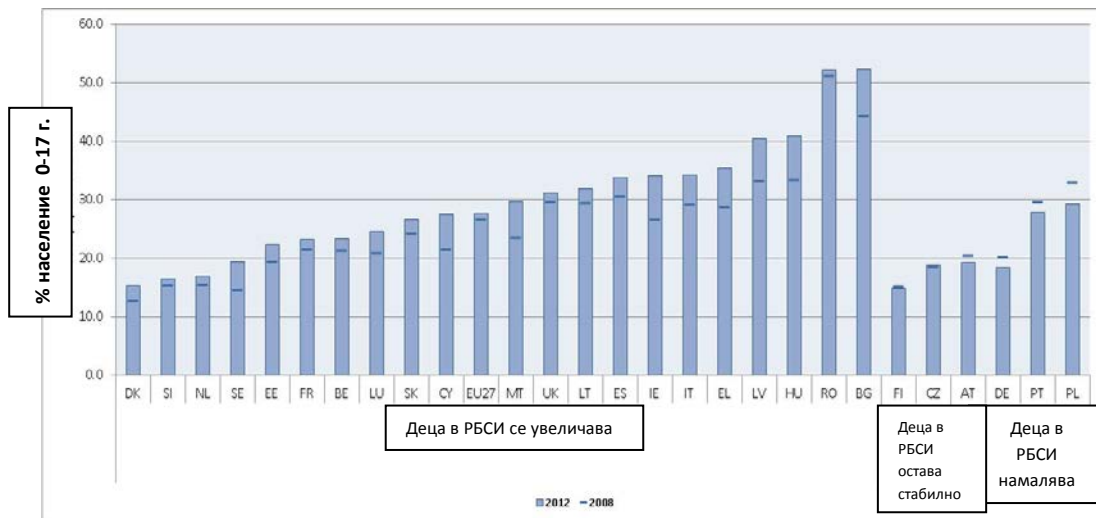

Източник: Евростат (EU-SILC UDB 2011), изчисления на ГД „Трудова заетост“

Процент деца под 3-годишна възраст, отглеждани във формални структури (седмично време, прекарано в грижа) 2010-2011 г.

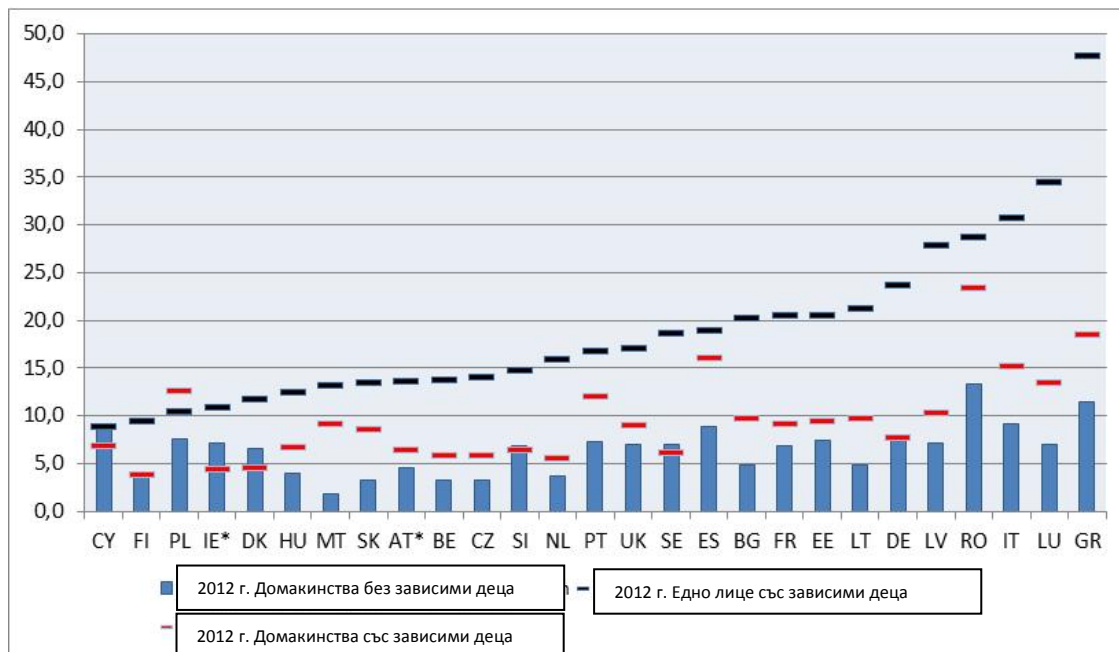

Еволюция на процента деца в риск от бедност или социално изключване (0-17 г.) между 2008 г. и 2012 г.

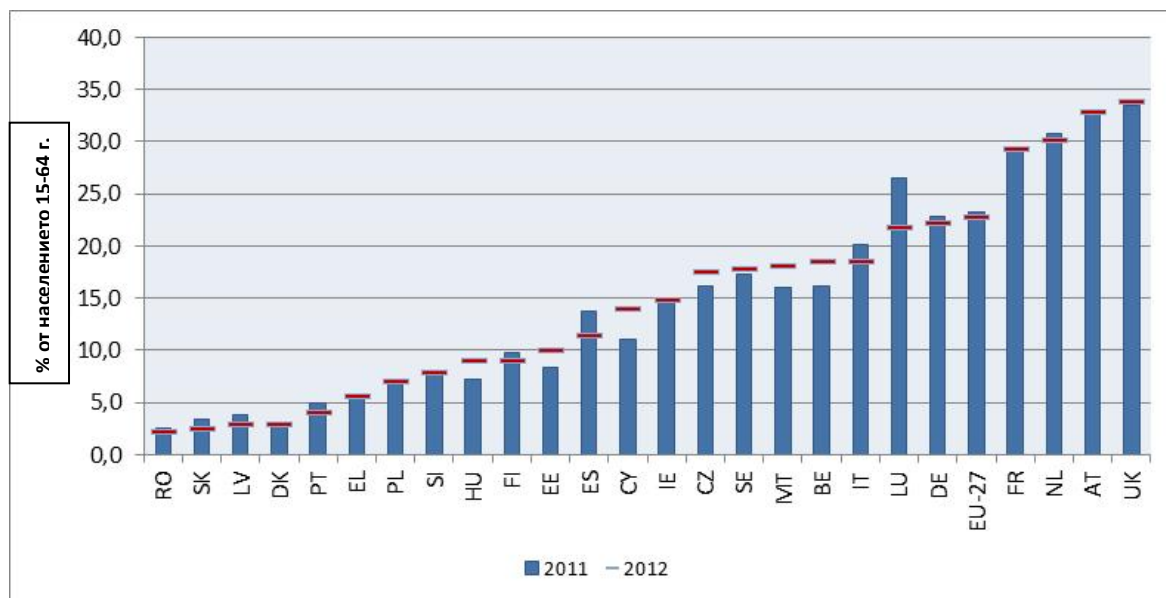

Източник: Евростат (EU-SILC), няма данни за 2012 г. за BE, IE, AT, UK

Риск от бедност сред работещите за различните видове домакинства, 2012 г.

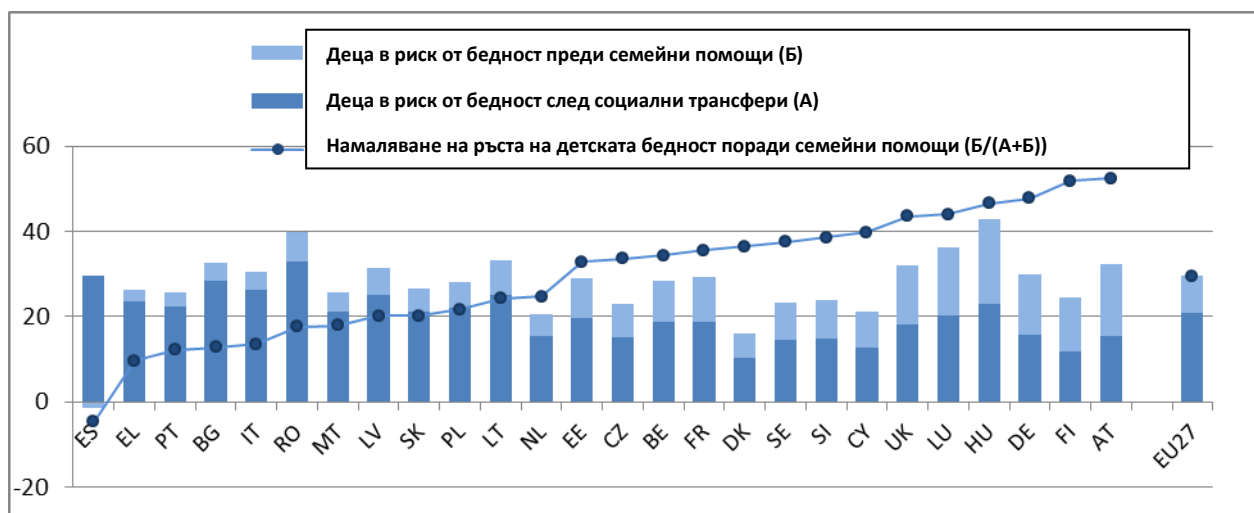

**Заетост на непълно работно време на населението (15-64 г.)
поради гледане на деца или отговорности към недееспособни
възрастни, 2011 – 2012 г.**

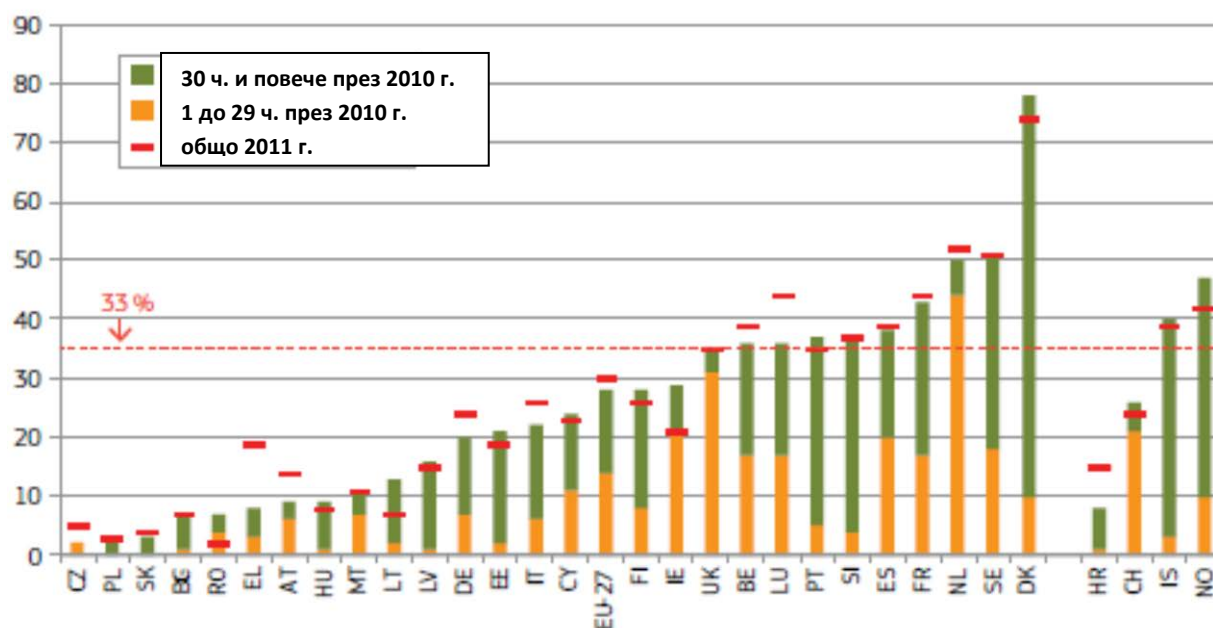
Източник: Евростат (EU-LFS), бележка: няма данни за 2011 г. и 2012 г. за BG, LT

**Ефект върху намаляването на бедността на семейните помощи при деца
на възраст 0-17 г.**

Източник: Евростат (EU-SILC UDB 2011), изчисления на ГД „Трудова заетост“

Процент деца под 3-годишна възраст, отглеждани във формални структури (седмично време, прекарано в грижа) 2010-2011 г.

Източник: Евростат – EU-SILC 2010-11 г.

Бележка: някои данни са събрани от малки извадки и не са статистически надеждни, включително общите за: AT, BG, CY, CZ, EL, HR, LT, MT, PL, RO и SK.